

59663

Strogo zaupno

Poduk

za

državnozborske volitve

v vojvodini Kranjski.

Sestavil *dr. Ivan Šusteršič*, predsednik osrednjega
volilnega odbora katoliško-narodne stranke.

== *Ponatis prepovedan.* ==

Predgovor.

Minoli so slovesni dnevi II. slovenskega katoliškega shoda. Nepopisnega navdušenja valovi preplavili so ves slovenski svet — navdušenja za našo sv. katoliško vero, narodne pravice in gospodarski preporod našega naroda. Baš sedaj, po tem krasnem shodu, je pa prišla prilika, da temu navdušenju sledi primerno dejanje. Splošne državnozborske volitve so razpisane. Z volilnim listkom vroki naj slovensko ljudstvo demonstrira za *ista* načela, za katera je s frenetičnim ploskanjem

in živio-klici demonstrovalo na II. slovenskem katoliškem shodu ob navzočnosti kardinala rimske cerkve in slovenskih škofov — naslednikov apostolov.

Ni dvoma, da stoji ogromna večina slovenskega ljudstva v katoliško-narodnem taboru. Toda *večina sama* pri volitvah ne zadostuje za zmago. Treba marveč, da je večina organizovana in da se v postavnem okviru, **po določenih zakona**, poslužuje svoje pravice, **odločevati** pri volitvah. *Zato treba posnati postavne predpise o volitvah.* Treba pa tudi, da večina postopa ne samo *postavno*, temuč tudi *previdno*, taktično umešno in energično.

Koder ni *večina* tako organizovana in podučena — lahko zmaga *manjšina!* Z natančnim poznavanjem volilnih postav ter modrim in energičnim postopanjem se tudi *manjšino* pri volitvah zamore peljati do zmage.

Iz tega se vidi, kako *neprecenljive važnosti* je za poklicane faktorje natančno poznanje volilnega prava in

pa tistega taktičnega postopanja, ki zamore voditi do zmage.

Zato sem sestavil sledeči *poduk*, ki vsebuje vse *bistvene* točke veljavnega volilnega prava v sistematičnem redu in *strogo poljudni obliki*, zajedno pa tudi marsikateri *praktični mišljevi*, kako v volini borbi postopati. Poduk je namenjen *zaupnikom katoliško-narodne stranke na Kranjskem*, pa ni namenjen za javnost. Gospodje zaupniki naj ga toraj zmatrajo kot *tajnost*. Kajti ta poduk naj služi **samo naši stranki**; če pa ga kedo *izda*, poslužili bi se ga hitro tudi nasprotniki, s čimur bi zelo trpel uspeh mojega dokaj naporenega dela.

Poduk obsega najprej „*Posiziv za volilce pete kurije*“ potem pa poduk.

I. za volitve v kmetskih občinah,

II. za volitve v splošni (peti) kuriji in

III. za volitve v mestih in trgih.

Poduk za volitve v velikem posestvu gledé na razmere ni potreben.

Poduk je baš **letos posebne važnosti**, ker bodo vse kurije — tudi

kmetske občine in splošna kurija — prvič volile **direktno** in tajno po listkih.

Volilci ne bodo — kakor v prejšnjih letih — volili najpred volilnih mož in šele poslednji poslanca, temuč vsak volilec bode kar naravnost z listkom volil poslanca.

Ta temeljna sprememba volilnega postopanja ima v posledico, da postane volilna agitacija in borba *bistveno drugačna nego preje*. Treba je volilcem pisati glasovnice, treba gledati na to, da gredó vsi do zadnjega moža volit, če tudi n. pr. ni v domači občini nič nasprotstva, ali če tudi je v občini večina sigurno nasprotna. Zmagala bode tista stranka, ki bode v **celem volilnem okraju skupaj spravila več svojih volilcev na volišče**, pod pogojem, da se glasovi ne cepijo in da se oddajo **pravilne glasovnice**. Vse to je stvar sistematične agitacije in organizacije. Letošnje državnozborske volitve so tem večjega pomena, ker se drugo leto vršé **prav po istem načinu**

deželnozborske volitve. Izšolajmo se toraj že letos temeljito — potem so nam prihodnje leto *brez posebnih tešav* najlepši uspehi gotovi.

Konečno še eno. Naravno je, da tako mala brošurica ne more obsegati vsega, kar je v vsakem možnem slučaju treba vedeti; poduk obsega le *najpotrebnejše*, kar zasdostujev *normalnih*, nekomplciranih okolščinah. Zato se gg. zaupniki pozivljejo, naj se v vseh dvomnih slučajih obrnejo do osrednjega volilnega odbora pod naslovom: Dr. Ivan Šusteršič, advokat v Ljubljani. Sprejmejo potem **nemudoma** zaželjani posebni poduk, seveda **brezplačno**.

V Ljubljani, septembra meseca 1900.

Dr. Ivan Šusteršič.

Poziv za volitve

splošne (pete) kurije.

Državnozborske volitve se prično z volitvijo poslancev *splošne* kurije, ki se *vrši dne 12. decembra letos.*

Tako določa volitveni razpis deželnega predsedstva z dné 17. septembra 1900, št. 4113 pr.

Sedaj bode ta volitveni razpis razglašen *še posebej v vseh občinah po plakatih.*

Ob enem se pozivljajo vsi državljani možkega spola, ki zahtevajo zase volilno pravico v splošni kuriji, *ne da bi bili vpisani v imenik občinskih volivcev*, da naj se **najpozneje v osmih dneh** od tistega dneva dalje, ko se volitveni razpis objavi v občini njihovega bivališča, *sglasijo pri svojem županstvu in zahtevajo, da se vpišejo med volilce.*

Takoj torej, ko se volitveni razpis dežel. predsedstva z dné 17. septembra 1900, št. 4113 pr., v občini

razglasi, nastopi za zaupnike naše stranke dolžnost, skrbeti za to, da se **nemudoma** vsi tisti v občini prebivajoči polnoletni državljani, ki imajo po zakonu volilno pravico v splošni kuriji, *ne da bi bili vpisani v imenik občinskih volivcev*, zglasijo pri domačem županstvu z zahtevkom volilne pravice v splošni kuriji, katero pravico morajo eventuelno *dokazati* n. pr. s *krstnim listom*, s *poselsko* ali *delavsko knjižico* itd.

Občinski volilci se bodejo namreč že na podlagi *občinskega* volilskega imenika brez izjeme sprejeli v volilski imenik splošne kurije. Drugi, to je zlasti tisti, ki ne plačujejo nič davka, kakor posli, dninarji, delavci itd., morajo se, kakor rečeno, v 8 dneh po objavi volitvenega razpisa v občini z zahtevkom volilne pravice zglasiti pri županu.

Način, po katerem se bode volitveni razpis v občini objavil, je **plakatiranje**. Mogoče, da se bode smatralo kot zadostno, *da je tisti oklic samo nabit na občinski tabli*.

Zato morajo naši zaupniki v tem oziru vpeljati najstrožjo kontrolo.

Kdo vse ima po postavi volilno pravico v splošni kuriji, je razloženo v pod II. sledečem poduku o volitvah v tej kuriji.

I.

Poduk za volitve v kmečkih občinah.

Volilno postopanje se bode začelo s tem, da se objavi v občini volitveni razpis deželnega predsedstva z dné 17. septembra 1900, št. 4113, glasom katerega se volitev poslancev kmečkih občin vrši *dné 18. decembra 1900.*

Potem se bodejo v vsaki občini *razpoložili pri županstvu volilski imeniki*, in prične se **velevažno reklamacijsko postopanje.**

Ni mogoče, **zadostno** poudarjati, kako **važno** je, da se naši zaupniki reklamacijskega postopanja *s vsó*

odločnostjo in vstrajnostjo udeležujejo.

Postopanje je skratka sledeče:

Župan sestavi imenik kmečkih volilcev, ga *razpoloži na javen upogled* in objavi to primernim potom, zlasti s tem, da *zadevni razglas nabije na občinski tabli*.

Treba torej **najstrožje kontrole**, kdaj da je **zadevni razglas nabit na občinski tabli**, ali kakorkoli objavljen. Posebno stroga mora kontrola biti tam, kjer je župan ali občinski tajnik pristaš nasprotne stranke.

Od dne tega razglasa dalje skozi 8 dni ima vsak volivec pravico *reklamirati*, to se pravi, zahtevati, da se osebe, ki po mnenju reklamanta nimajo volilne pravice, iz volilskega imenika *izločijo*, ali pa, da se osebe, ki imajo po mnenju reklamanta volilno pravico, v volilni imenik *vpišejo*.

Važnost tega se uvidi na prvi pogled. Kolikokrat se nahajajo po pomoti *nevolilci* v volilskih imenikih, na drugi strani pa so *izpuščeni vo-*

lilci! Pogostoma se to godi tudi *iz sle volje*. Najdejo se namreč tudi *brezvestni župani ali občinski tajniki*, ki *namenoma* volilce naše stranke izpuščajo iz volilskih imenikov, *sanašajoči se na to, da ne bode nihče reklamoval*.

Prva naloga zaupnikov je tedaj, razpoloženi volilski imenik pravočasno in natančno pregledati in potem vložiti potrebne reklamacije.

Volilski imenik je potem, kedar je reklamacijski rok potekel, *pravo-močen in nobeno jadikovanje nič več ne pomaga*. Kdor ni v volilskem imeniku, nima volilne pravice, naj bode potem, kar hoče in naj plačuje na tisoče davka. Kdor pa se nahaja v volilskem imeniku kot volilec, ta ima brezpogojno volilno pravico, če tudi sicer ni opravičen voliti. Tu velja stavek: „*Vigilantibus iura*.“

Osobito je treba tudi paziti na to, *da so imena volivcev v volilskih imenikih prav pisana*. Kajti na

podlagi **nalašč** ali *pomotoma* **napačno** pisanih imen so se pri raznih volitvah že godile **najhujše sleparije**. Vsaka taka sleparija pa se zabrani naprej, ako zaupniki spolnijo vestno svojo nalogo, pravočasno in pravilno reklamovati.

1.) Kako se reklamuje?

Reklamuje se *ustmeno* ali *pismeno* pri županu, tedaj *ne* pri okrajnem glavarstvu. Kdor ustmeno reklamuje, naj natančno pazi, da se njegovo zahtevanje *takoj, natančno in pravilno sprejme na zapisnik, in naj zadevni zapisnik dobro prebere*. Najbolje je pa, če se reklamuje **pismeno** in sicer tako, da se zadevna pismena vloga v pričo dveh prič, ki sta poprej vlogo prečitali, **vloži pri županu**. Previdnost zahteva, da **reklamant pridrži doslovni prepis svoje reklamacije**. Reklamacija se lahko napravi po spodaj sledečem *obrazcu*.

2.) Kdo ima pravico reklamovati?

Za kmečke volilske imenike sme reklamovati vsak, *ki ima v kmečki kuriji v zadevnem volilnem okraju volilno pravico*. Ne sme torej reklamovati volilec **iz drugega volilnega okraja** ali pa volilec **druge kurije**; n. pr. volilec *splošne kurije, mestne kurije ali veleposestva* ne more reklamovati za volilski imenik *kmečke kurije*. Pri tem pa volilec *nima pravice samo zase, svojo lastno volilno pravico reklamovati, temveč sme reklamovati tudi pravice drugih*. Iz tega sledi, da je koristno, kolikor mogoče **kolektivno reklamovati**.

3.) Kdo odločuje o reklamacijah?

O reklamacijah odločuje *okrajni glavar*. Zoper odločbo okrajnega glavarja pa je dopustna v **treh dneh pritožba**, o kateri odločuje *deželni predsednik*; pritožbo je vložiti *pri županstvu*. —

V sledečem podajemo **obrazec za pismeno reklamacijo**:

Slavno županstvo

V.....

Podpisani vlagam zoper tukajšni volilski imenik za državnozborske volitve v kmečkih občinah sledečo

reklamacijo.

1.) V volilskem imeniku pogrešam sledeče osebe, kojim pristoja volilna pravica, in sicer:

Janez Muha, posestnik v ,
št. . . .

Miha Trobec, posestnik v ,
št. . . .

Jakob Kenda, posestnik v ,
št. . . .

2.) Nahajajo se v volilskem imeniku sledeče osebe, ki nimajo volilske pravice za kmečke občine, in ki so torej protipostavno v tem imeniku:

Janez Skvarča, iz , št. . . . ,
je svoje posestvo že izročil svojemu sinu in ne plačuje nikakega direktnega davka.

Jakob Komar, v, št. . . ., je bil kaznovan pred dvema letoma pri sodišču v zaradi prestopka tatvine.

Janez Kvas, iz, št. . . ., je bil pred tremi leti pri deželni sodnji v Ljubljani kaznovan zaradi hudodelstva težke telesne poškodbe.

3.) Ime volilca Janeza Gorec, iz, št. . . ., je v imeniku pod red. št. . . ., napačno vpisano kot „Gobec“.

Predlagam, da se osebe navedene pod 1.) sprejmejo v volilski imenik, osebe pod 2.) iz imenika izločijo, ime volilca pod 3.) pa pravilno popravi.

V dné 1900.

Ivan Gabrovec,
župnik v

Da pa je mogoče reklamirati, treba je vedeti, kdo da ima po naših postavah volilno pravico za kmečke občine, to je v kmečki kuriji.

Kdo ima volilno pravico v kmečki kuriji?

Podlaga volilni pravici v kmečki kuriji je občinska volilna pravica. Kmetiski volilski imeniki se sestavijo ob roki občinskega volilskega imenika.

V tem pogledu so razločevati občine, ki imajo za občinske volitve tri volilne razrede, in take, ki imajo manj kot tri volilne razrede. V tistih občinah, ki imajo tri razrede, volijo v državni zbor vsi državljani moškega spola, ki so spolnili 24. leto in ki volijo za občinski zastop v I. ali II. volilnem razredu. Razun teh pa še tisti občani, ki plačujejo najmanj 4 gld. ali 8 K direktnega državnega davka na leto.

V občinah s manj kot tremi volilnimi razredi pa imajo državno-zborsko volilno pravico tisti po visokosti letnega državnega direktnega davka zvrščeni občinski volilci, ki plačujejo prvi dve tretjini vsega v dotični občini plačanega direkt-

nega državnega davka, in *razven teh* še tisti, ki plačujejo najmanj po 4 gld. ali 8 K direktnega državnega davka na leto; samo ob sebi je umevno, da pridejo tudi tukaj le *avstrijski državljani moškega spola, ki so spolnili 24. leto, v poštev.*

Prištevati je pa, razun davkoplačevalcev, k volilcem tudi častne občane in vse tiste občane, ki imajo po občinskem volilnem redu volilno pravico brez ozira na to, ali plačujejo davek ali ne, kakor n. pr. uradniki, učitelji, duhovniki itd.

Direktni državni davki so osobito: *Zemljiški in hišni davek, pridobnina in osebna dohodarina.*

Pristaviti je še, da ima volilno pravico samo tisti, ki v dotični občini stalno prebiva. *Izključeni* so torej tisti občinski volilci, ki stanujejo v *drugi* občini, in zlasti tudi častni občani, ki ne prebivajo v dotični občini.

Sploh izključeni od volilne pravice, če bi jo tudi sicer vsled svoje

davčne dolžnosti ali iz drugih vzrokov imeli, so tisti, *ki so zaradi katerega koli hudodelstva ali pa zaradi prestopka tatvine, nezvestobe (poneverjenja) ali udeležbe pri isti, ali pa zaradi prestopka goljufije sodnijsko kaznovani bili.*

Ta posledica pa neha pri hudodelstvih večinoma po preteku petih let po prestani kazni, pri prestopkih pa po preteku treh let po prestani kazni.

Pri nekaterih hudodelstvih neha imenovana posledica že takoj po prestani kazni, pri drugih pa še-le po preteku desetih let po prestani kazni. (Poslednje v slučaju, če je bil dotični obsojen na najmanj pet let ječe.) Predaleč bi pa vodilo, če bi hoteli vse te podrobnosti tukaj razlagati. V danem slučaju se lahko dobi takoj poduk pri volilnem odboru.

Previdnost vелеva, da se *v vsakem slučaju*, če je kdo imel kako sodnijsko kazen in pripada k *nasprotni* stranki, **vloži proti njemu reklamacija**. Pri odločitvi o tej reklamaciji se bode potem že pokazalo,

ali ga zadenejo še zgoraj označene posledice ali ne.

Izključene so nadalje od volilne pravice sledeče osebe:

1. ki stojijo pod varuštvom ali kuratelo;

2. ubogi, ki dobivajo podporo iz javnih ali občinskih sredstev ali pa, ki so tako podporo dobivali v zadnjem letu pred volitvijo, ali pa, kateri sploh živijo od javne milosrdnosti;

3. osebe, o kojih premoženju se je otvoril konkurz, dokler traja konkurzno postopanje.

Dodamo tukaj še, *kdo da ima občinsko volilno pravico*, ki je, kakor zgoraj označeno, podlaga državno-zborski volilni pravici.

Občinsko volilno pravico imajo:

1. Tisti občani, ki so avstrijski državljani ter plačujejo od nepremičnega posestva, od obrti ali od prihodka v občini vsaj že jedno leto direktni davek;

2. izmed občanov, naj si že plačujejo davek ali ne:

a) duhovni v dušnem pastirstvu;

b) dvorni, državni, deželni uradniki in uradniki javnih zalog (fondov);

c) častniki in vojaški družniki s častniškim naslovom, ki so stalno v pokoju ali ki so službo s pridržkom vojaškega čina opustili;

d) vojaški družniki (Militärparteien) brez častniškega naslova, naj bodo v službi ali v pokoju, potem vojaški uradniki v službi in pokoju, če ne spadajo k nobenemu vojaškemu krdelu („insoferne diese Personen in den Stand eines Truppenkörpers nicht gehören“).

e) doktorji, ki so dobili doktorstvo na kakem avstrijskem vseučilišču, in ranocelci, ki so v Avstriji dobili svoj diplom;

f) predstojniki in nadučitelji v občini nahajajočih se ljudskih šol ter direktorji, profesorji in učitelji višjih učilnic v občini;

g) pravilno izvoljeni meščani in tržani, potem častni meščani in občani.

Temu je pristaviti, da se na *Kranjskem*, vsled obstoječih posebnih razmer večinoma priznava v občinah ne samo nadučiteljem, temveč vsem ljudskim učiteljem volilna pravica, vendar je v danem slučaju, če se smatra kot umestno, poskusiti z reklamacijo. —

Postopanje po končanem reklamacijskem postopanju do dneva volitve.

Po končanem reklamacijskem postopanju postane volilski imenik pravomočen, to se pravi, volil bode na dan volitve samo tisti, ki je pravilno vpisan kot volilec v volilskem imeniku, drug nihče.

Potem, ko so volilski imeniki pravomočni in v zmislu reklamacijskih odločb urejeni, *dobi vsak v volilskem imeniku vpisani volilec dve od okrajnega glavarstva izdani listini in sicer:*

a) volilno legitimacijo (legitimacijski list) in

b) glasovnico.

Obe te listini se dostavita vsakemu volilcu v stanovanje. — Posebej je opomniti

ad *a*) Volilna legitimacija (legitimacijski list), izdana od okrajnega glavarstva, vsebuje zaporedno številko dotičnega volilskega imenika, kraj, dan in uro pričetka volitve in pa ob kateri uri se bode glasovanje sklenilo. Nadalje *ime* in *bivališče* volilnega opravičenca (volilca).

Stvar zaupnikov je, paziti na to, da prejme vsak naših volilcev v resnici legitimacijski list. Kajti ta list je treba pri volitvi pokazati in če ga kdo ne pokaže, ga komisija lahko izključi od glasovanja. Treba torej gledati, da legitimacijo vsak dobi in jo tudi dobro shrani, in nikomur ne dá iz rok, naj jo kedo zahteva pod katerokoli pretezo.

Legitimacija se navadno po posredovanju občinskega urada dostavi v stanovanje volilca. Če bi pa kdo najpozneje 24 ur pred dnevom

volitve ne dobil še legitimacije, naj gré sam po njo k okrajnemu glavarstvu; če bi pa bilo razglašeno, da se legitimacije dobé pri županstvu, potem naj gré *k županstvu* po njo. Na vsak način je polagati največja važnost na to, da je vsak volilec naše stranke pred dnevom volitve v posesti pravilne legitimacije (legitimacijskega lista);

ad *b)* *Glasovnica* mora biti opremljena s pečatom tistega okrajnega glavarstva, ki je izdalo legitimacijo.

Drugačna kakor taka od okrajnega glavarstva izdana glasovnica je popolnoma neveljavna.

Če bi kdo glasovnice pomotoma ne dobil, ali če bi se mu glasovnica zgubila ali pokončala, naj se oglasi za drugo glasovnico pri okrajnem glavarstvu, na dan volitve pa pri volilnem komisarju, *kjer dobi novo glasovnico.*

Zaupniki morajo torej upeljati strogo kontrolo in sicer najboljše po zaupnih možeh v posameznih vaseh

o tem, da vsak volilec sprejme pravilno legitimacijo in glasovnico s pečatom okrajnega glavarstva in skrbeti za to, da noben volilec teh listin ne dá iz rok.

Zadnje dni pred volitvijo zadene zaupnike sicer nadležna ali neizogibna naloga, glasovnice naših volilcev izpolniti z imenom našega kandidata. Pri tem naj pazijo, da se vpiše v vsako glasovnico popolnoma natančno in razločno *celo ime, stan in bivališče kandidata* tako, kakor bode objavljeno v zadevnem volilnem oklicu našega centralnega volilnega odbora.

Ako se v tem oziru pripeti kaka *pomanjkljivost ali pomota*, nastopi nevarnost, da glasovnica postane neveljavna zaradi *nerazločne označbe kandidata*. Na primer: Ime „Ivan Krek“ se lahko ponavlja na Kranjskem, torej se glasovnica, ki se glasi samo na ime „Ivan Krek“, ali tudi „dr. Ivan Krek“ lahko, zlasti ako je volilna komisija *nasprotna*, proglasi kot neveljavna. Nemogoče

pa je to, ako se glasovnica glasi na: „**Dr. Ivan Krek, profesor bogoslovja, v Ljubljani.**“ Potem je kandidat tako jasno označen, da pri vsej zli volji ne more nihče najti povoda, proglasiti dotično glasovnico kot neveljavno.

Ko se izpolnujejo glasovnice, so vsi naši volilci točno in odločno opozoriti na to, da naj se na dan volitve že takoj ob pričetku volitve zglasijo na volišču in prinesejo seboj volivno legitimacijo in izpolnjeno glasovnico, — ter da naj ne glasovnice, ne legitimacije iz nobenega vzroka ne dajo iz rok prej, nego na dan volitve volilni komisiji, kjer bodejo legitimacijo *pokazali*, glasovnico pa *oddali*; tako bode onemogočena vsaka sleparija od strani nasprotnih agitatorjev.

Navadno ne bode kazalo nič drugega, nego hoditi od hiše do hiše in pisati glasovnice ter dajati volivcem zgorajšnji poduk.

Previdnost zahteva, da se glasovnice naših volilcev v zadnjem

trenutku pred volitvijo še enkrat revidirajo in tako *zadobi popolna sigurnost, da ni noben volilec postal žrtev kake smote ali sleparije.*

Ponavljamo konечно še enkrat: Vsak volilec prinesi seboj na volišče volilno legitimacijo in glasovnico. Ne enega, *ne drugega* ne sme doma pustiti.

Volitev sama.

Volitev vrši se, kakor smo že povdarjali, **tajno po listkih.** Vsak volilec ima oddati **glasovnico**, na kateri bodi *natančno zapisana* tista oseba, katero hoče voliti *kot državnega poslanca.*

Dan, ura in kraj volitve označen je natančno v *volilni legitimaciji.*

V vsaki občini, ki šteje po zadnjem ljudskem štetju iz leta 1890. več kakor 500 prebivalcev, se bode volilo doma, t. j. v občini sami na v *legitimaciji* označenem kraju.

V večjih občinah sme okrajno glavarstvo določiti *več volišč* in določiti, v katerih voliščih da volijo volilci iz jednega ali drugega kraja. To pa se mora v občini pravočasno in kraju primerno razglasiti. *Zaupnike zadene dolžnost na to paziti* in volilce pravočasno primerno poučiti.

Občine s 500 ali manj prebivalci pa se navadno zložijo *skupaj s sosednimi občinami istega sodnega okraja*. Kje da take skupaj zložene občine volijo, to določi deželni predsednik v sporazumu z deželnim odborom.

Volilci se zglasijo ob določeni uri na volišču. **Razun razpisa v legimitaciji ne prejme volilec od urada nobenega povabila.** Zato je stvar *zaupnikov gledati na to, da volilci sigurno ob pravem času pridejo na volišče.*

Volitev vodi **volilna komisija** v navzočnosti *volilnega komisarja*.

Volilni komisar je lahko vsaka poljubna oseba, katero **okrajno glavarstvo imenuje volilnim komi-**

sarjem. To je bistveni razloček od prejšnjega postopanja, ko je volilni komisar vedno bil uradnik okrajnega glavarstva. Sedaj pa to po novem volilnem redu ni več mogoče, ker se bode na jeden dan volilo v več sto občinah. Zato se bodejo *sasebniki* imenovali kot volilni komisarji.

Volilna komisija pa se sestavi sledeče:

Občinski zastop dotične občine, v kateri se voli, imenuje *tri* člane volilne komisije. *Volilni komisar* sam pa *tudi tri* člane.

Na ta način določenih šest članov komisije *voli* z absolutno večino glasov *sedmega* člana volilne komisije. Če pa ni mogoče na ta način doseči večine in sicer tudi ne pri ponovljeni volitvi, *potem imenuje volilni komisar tudi sedmega člana volilne komisije*.

Vsi člani volilne komisije morajo biti *volilci*; nevolilci so izključeni. Občinski zastop kakor tudi volilni komisar morata torej člane komisije vzeti *iz vrste volilcev*.

Volilna komisija vodi volitev in odločuje z večino glasov ne gledé na to, koliko jih glasuje. Če se glasovi enako razdelé, odločuje glas predsednika volilne komisije, *ki sicer ne glasuje*. Volilna komisija odločuje o dopustitvi glasovanja ali pa o veljavnosti oddanih glasov v sledečih slučajih :

a) Če nastane pri glasovanju dvom o osebni istoti volilca;

b) če nastane vprašanje o veljavnosti ali neveljavnosti posameznih oddanih glasov;

c) ako kdo ugovarja proti volilni pravici kake v volilski imenik vpisane osebe pri volitvi sami; *tak ugovor pa je dopusten samo tako dolgo, dokler dotična oseba svoje glasovnice ni oddala in samo v slučaju, da se je pri dotični osebi po pravomočnosti volilskega imenika pripetil kak slučaj*, kateri razveljavi volilno pravico, n. pr. če je dotični volilec po pravomočnosti volilskega imenika bil sodnijsko kaznovan zaradi kakega hudodelstva,

ali radi prestopka tatvine, nezvestobe ali goljufije, ali prišel v konkurz itd.

Volilna komisija mora *o vsakem ugovoru takoj sklepati*, predno se še volitev nadaljuje.

Pritožbe zoper odločitev volilne komisije ni.

Volilni komisar ima skrbeti za to, da se pri volitvi **vzdržuje mir in red** in da se strogo varujejo določila volilnega reda. *Volilni komisar ne sme dopustiti, da bi volilna komisija prekoračila svoj delokrog.*

Od tistega trenutka dalje, ko je določen pričetek volitve, ne sme volilni komisar dovoliti, da bi v volilnem prostoru samem kdo volilce nagovoril.

Legitimacija opravičuje vsacega volilca, da sme vstopiti v volilni prostor (v volilno dvorano).

Ce bi se ob pričetku volilne ure ne zglasilo toliko volilcev, kolikor jih je treba, da se konstituira volilna komisija, potem prevzame volilni

komisar sam vse pravice in ves delokrog volilne komisije.

Potem, ko je volilna komisija sestavljena, prečita predsednik volilne komisije zbranim volilcem nekatera določila volilnega zakona in jim razloži način glasovanja s pozivom, da naj svoje glasove po svojem prostem prepričanju brez vsakega samopridnega ozira oddajo. Nato se prične

o d d a j a n j e g l a s o v.

Vsak volilec sme voliti le osebno. Pooblastila so izključena. Kdor ne pride sam na volišče, izgubi volilno pravico, tudi če je na primer zadržan po bolezni ali kakorkoli.

Preden se prične oddajanje glasov, prepriča se volilna komisija, da je **posoda**, v katero se bodejo dajale glasovnice („urna“) **prazna**. Potem oddajo svoje glasovnice člani volilne komisije. Nato sledijo drugi volilci. Predsednik volilne komisije prevzame od vsakega volilca glasovnico, ki *bodi skupaj zganjena tako, da se ne vidi, kóga dotičnik voli.*

Vsak volilec mora, ko oddaja svojo glasovnico, pokazati tudi svojo legitimacijo (legitimacijski list).

Predsednik volilne komisije glasovnico prevzame in vsako posebej položi v urno in pazi samo na to, da ne odda kdo več kakor jedno glasovnico. Položiti pa mora glasovnico ravno tako zganjeno v posodo, kakor jo je od volilca sprejel. *Dokler se oddajanje glasov vrši, nima nihče pravice pogledati, kaj da je na glasovnici zapisano*, tako da ne more nihče vedeti, koga da je ta ali oni volil.

Če je kdo glasovnico izgubil ali pa, če se mu je pokvarila, naj se zglesi pri volilnem komisarju, kjer dobi novo glasovnico.

Veljavne so pa samo tiste glasovnice, katere je izdalo okrajno glavarstvo in opremilo s svojim pečatom. Glasovnica torej, ki ni opremljena s pečatom pristojnega okrajnega glavarstva, nima nobene vrednosti.

Ob določeni urise volitev sklene.
Toda tisti volilci, ki se ob sklepu za volitev določenih ur nahajajo še v volilni dvorani, smejo kljub preteku volilnih ur še oddati svoje glasove. Nadaljnim volilcem je pa uhod v dvorano od tega časa dalje zabranjen. Če je n. pr. bila volitev določena od 8.—12. ure, potem se točno ob 8. prične, a točno ob 12. uri sklene *Toda tisti volilci, ki so ob 12. uri še navzoči v volilnem prostoru, smejo še vedno svoj glas oddati.* V volilni prostor se pa po 12. uri ne dopusti nihče več. Torej ob 12. uri bode v tem slučaju volilni komisar zabranil nadaljnim volilcem vhod in dopustil samo še navzoče volilce k glasovanju.

Ko so tudi ti glasovali, se *odda-
janje glasov sklene.*

Iz predstoječega se razvidi, kolika važnost je pokladati na to, da se volilci naše stranke že takoj ob pričetku določene ure zglasijo na volišču. To je važno iz dveh ozirov.

Prvič zato, da se zamorejo *naši volilci upoštevati pri sestavi volilne komisije.*

Drugič pa zaradi tega, ker potem zaupniki tem lažje kontrolirajo, so li vsi naši volilci že oddali svoje glasove in potem eventuelno še lahko do sklepa volilnega časa pripeljejo zaostale volilce na volišče, pri čemur jim lahko pomagajo vsi tisti volilci, ki so že oddali svoje glasovnice. Poslednji so potem sploh na razpolago za agitacijo.

O agitaciji med volitvijo samo ni veliko treba reči. Zaupniki morajo gledati na to, da vsi naši volilci oddajo pravilno izdelane glasovnice; skrbeti za to, da zaostali volilci, še pravočasno pridejo na volišče; paziti na to, da se od nobene strani ne krši zakon; pridobivati volilce od nasprotne stranke, jih eventuelno nagovarjati, da odidejo, ne da bi oddali svoj glas itd. To vso mora dati trenutek in je velike važnosti skrbeti za to, da je **zadostno število agilnih ljudi kot agitatorjev na razpolago.**

Potem, ko je oddajanje glasov zaključeno, se vrši

štetje glasov ali skrutiniranje.

Predsednik volilne komisije najprej pomeša v urni glasovnice, nato jih vzame vse skupaj ven in **prešteje**, konštatujoč, koliko glasov je *sploh* oddanih bilo. Potem, ko so glasovnice preštete, *odpira en član volilne komisije posamezne glasovnice* in jih po vpogledu *odprte* izroča predsedniku, ki vsako glasno prebere in izroči tudi drugim članom komisije na vpogled. Dva člana komisije zabeležujeta oddane glasove.

Po končanem skrutiniranju **objavi predsednik volilne komisije razmerje glasov**, na kar se podpiše volilni zapisnik in volilni spisi izročijo volilnemu komisarju.

Zaupniki naj prisostvujejo razglasilu razmerja glasov in naj isto takoj brzojavno naznanijo uredništvu „Slovenca“ v Ljubljani, zato, da bode vodstvo stranke pravočasno obveščeno o razmerju glasov v posameznih občinah. **Prosimo go-**

spode zaupnike, da naj tega nikakor in pod nobenim pogojem ne opusté. Na zahtevanje povrne zadevne stroške volilni odbor.

Konstatiranje konečnega izida volitve.

Volilni spisi vseh posameznih občin enega volilnega okraja pošljejo se konečno tistemu okrajnemu glavarstvu, v kojega okolišu leži **glavni volilni kraj**, to je tisti kraj, na katerem se *konečno seštejejo vsi v posameznih občinah oddani glasovi, na podlagi zapisnikov dotičnih volilnih komisij, in se konečno zračuni, kdo da je izvoljen*. Glavni volilni kraji (glavna volišča) so označeni pri spodaj navedenih volilnih okrajih. Na glavnem volišču dotični uradnik sešteje glasove, katere je glasom zapisnikov posameznih komisij dobil v posameznih občinah jeden ali drugi kandidat in ob roki tega računa *konstatuje skupno razmerje glasov, odnosno kdo da je poslanecem izvoljen*.

Poslancem je izvoljen tisti, ki je v celem volilnem okraju skupaj dobil nadpolovično večino oddanih glasov.

Stvar naših zaupnikov je, da rezultat tega štetja v glavnem volilnem kraju takoj brzojavno naznanijo uredništvu „Slovenca“. Stroške povrne volilni odbor.

Ako pa ni nihče izmed kandidatov dobil pri volitvi nadpolovične večine oddanih glasov, potem se vrši

Ožja volitev.

Radi možnosti ožje volitve je potreba, da vsi volilci svoje volilne legitimacije tudi še po volitvi shranijo. *Gospodje zaupniki naj strogo na to pazijo in volilce natančno o tem poučé.*

Na morebitni razpis ožje volitve morajo zaupniki skrbno paziti.

Glasovnice za ožjo volitev se dobé pri volilnem komisarju.

Ožje volitve se smejo udeležiti tudi taki volilci, ki se prve volitve niso vdeležili.

Pri ožji volitvi so veljavni samo tisti glasovi, ki so oddani *za jedno tistih dveh oseb, ki sta prišli v ožjo volitev*. Vsak drug glas je neveljaven. — Zaupniki morajo toraj strogo paziti, da se v tem pogledu ne pripeti kaka zmeda. Lahko se n. pr. pripeti, da se od nasprotne strani naši volilci begajo s tem, da se jim reče: „Složimo se za ožjo volitev, ne volimo ne jednega ne drugega protikandidata, temuč soglasno tretjo osebo.“ **Stvar zaupnikov je paziti, da se tak manever prepreči.** Ako se razglasi, da se vrši ožja volitev med *A* in *B*, je vsaka glasovnica, ki se ne glasi na jedno teh dveh oseb, neveljavna, ravno tako, kakor da se ne bi bila oddala.

V slučaju ožje volitve zadene torej gospode zaupnike dvojen trud, ker morajo skrbeti, da volilci še enkrat pridejo polnoštevilno na volišče; pa ne samo to, gledati morajo, da še nove volilce pridobijo ali pa nasprotne odvrčajo, kajti pri ožji

volitvi je še bolj kot sicer vsak posamezni glas največje važnosti.

Iz predstoječega popisa volilnega postopanja se razvidi, kako velike važnosti je, da se v vsaki občini vsi volilci naše stranke brez izjeme volitve udeležijo. Preje, po starem volilnem redu je bilo to drugače, ko so se volili v kmetskih občinah samo *volilni možje*, koji so potem volili šele poslanca. Takrat v občinah, kjer so volilci bili jednoglasno za volilne možje naše stranke, ni bilo potreba večje udeležbe volilcev, da so le potem *volilni možje* vsi šli poslanca volit. Slično je bilo v slučaju, da je bila v občini močna nasprotna večina, tako da je bila zmaga *naših* volilnih mož popolnoma izključena. V tem slučaju so naši volilci z mirno vestjo doma ostali. Sedaj je pa stvar popolnoma drugačna. Vsak posamezen glas ima svojo veliko vrednost in važnost, in čim več je volilcev naše stranke v posameznih občinah, tem bolj

je potreba, da vsak brez izjeme oddá svojo glasovnico na volišču, kajti z velikim številom glasov iz jedne občine pobijemo nasprotne večine v celi vrsti drugih občin. Ravno tako se uvidi iz tega, kako važno je, da gredó naši somišljeniki vsi do zadnjega moža tudi v tistih občinah volit, kjer so v manjšini, in naj si bode v kaki občini tudi en sam volilec naše stranke, drugi pa vsi nasprotni, je vendar njegova dolžnost, da svoj glas oddá, ker pri konečnem skupnem štetju v glavnem volilnem kraju ravno jeden glas lahko odločuje na jedno ali drugo stran.

Pri direktni volitvi pride vsak posamezni volilni glas do veljave. *To se ne sme nikdar pozabiti.*

Volilno akcijo treba torej organizovati tako, da bode udeležba od strani volilcev naše stranke tako velika, kakor je sploh objektivno mogoče. V to ime bode kazalo, da se postavijo po vseh *posameznih vaseh* vsake občine *zaujni možje*,

ki bodo imeli nalogo skrbeti za to, da iz vsake vasi zadnji mož pride odločilni dan na volišče, ter prinese seboj volilno legitimacijo in pravilno izpolnjeno uradno glasovnico. Gospodje zaupniki se prosijo, da naj take volilne odbore takoj organizujejo.

Seveda je pa ta organizacija lahko različna po razmerah kraja in drugih okoliščinah.

V sledečem navajamo kmetske volilne okraje, v kojih *vsakem* se bode volil *po jeden* poslanec.

1. volilni okraj: Sodni okraji ljubljanska okolica, Vrhnika, Litija, Zatičina, Ribnica in Vel. Lašče; *glavni volilni kraj Ljubljana.*

2. volilni okraj: Sodni okraji Postojna, Ilirska Bistrica, Senožeče, Vipava, Logatec, Cirknica, Lož in Idrija; *glavni volilni kraj Postojna.*

3. volilni okraj: Sodni okraji Kranj, Škofja Loka, Tržič, Kamnik, Brdo, Radovljica in Kranjska gora; *glavni volilni kraj Kranj.*

4. volilni okraj: Sodni okraji Rudolfovo, Krško, Kostanjevica, Črnomelj, Metlika; *glavni volilni kraj Rudolfovo.*

5. volilni okraj: Sodni okraji Kočevje, Trebnje, Žužemberk, Radeče in Mokronog; *glavni volilni kraj Kočevje.*

Iz tega se razvidi, da kmetske občine volijo pet poslancev v državni zbor.

Kmetski volilni okraji sestajajo iz *sodnih okrajev, iz katerih pa je izvzeti tista mesta in trge, ki tvorijo mestne volilne okraje.*

Katera mesta in trgi da so to, se razvidi iz spodaj sledečega poduka o volitvah v mestni kuriji.

II.

Volitve v splošni kuriji.

Splošna kurija voli na Kranjskem *jednega* poslanca v državni zbor. *Cela vojvodina Kranjska je torej jeden sam volilni okraj, obsezajoč vse občine, kmetske in mestne,*

Reklamacijsko postopanje vrši se natančno tako, kakor za kme tske občine. Samo po sebi se umeje, *da je k reklamaciji za splošno kurijo opravičen vsak volilec splošne kurije.*

Kdo ima v splošni kuriji volilno pravico?

V splošni kuriji ima volilno pravico vsak samopraven državljan moškega spola, ki je spolnil štiriindvajseto leto; in sicer voli v tisti občini, v kateri je od dne razpisa volitve nazaj računano vsaj šest mesecev stalno prebival.

V splošni kuriji ima torej volilno pravico vsakdo ne gledé na to, ali plačuje kaj davka ali ne. Razume se, da v splošni kuriji volijo *tudi vsi taki*, ki imajo razun tega tudi še v drugi kuriji, v kmetski, mestni ali v veleposestvu volilno pravico.

Izključeni so le tisti, ki so, kakor je popisano v poglavjn o kmetskih

volitvah, *sploh* izključeni od volilne pravice, n. pr. zaradi kazenske obsodbe, zaradi konkurza itd.

Vse listine, katere kdo potrebuje v ta namen, da dokaže svojo volilno pravico v peti kuriji, so koleka proste.

Glede volitve same velja *mutatis mutandis* vse to, kar velja glede volitev v kmetških občinah.

Volilo se bode torej, kakor v kmetških občinah, *direktno s glasovnicami* v posameznih občinah, pred volilnimi komisijami, v pričo volilnega komisarja itd. *Konečni* izid se zračuni v *Ljubljani*.

Glede reklamacij je le še omeniti, da uvodom tega poduka objavljeni poziv, oglasiti se tekom osmih dni po objavi volitvenega razpisa v dotični občini pri županstvu, **ni** tako razumeti, *kakor dabi potem odpadlo posebno reklamacijsko postopanje*. Stvar je marveč sledeča:

Na podlagi občinskih volilskih imenikov in pa oglasil v zmislu uvo-

dom navedenega poziva *se bodo šele* *sostavili volilski imeniki* *pete kurije* *in razpoložili na upogled.* Potem je še vedno čas in prilika tekom osemdnevnega roka reklamovati volilno pravico za splošno kurijo. Iz tega pa nikakor *ne sledi,* *da naj se kedo zanaša na reklamacijsko postopanje.* Prav je marveč, da se volilski opravičenci zglasijo že takoj na prvi poziv. V reklamacijskem postopanju naj se potem pod vodstvom zaupnikov *le še popravigo morebitne pomanjkljivosti.*

Kakor pri volitvah za kmečke občine, tako je tudi pri volitvah v splošni kuriji polagati največja važnost na reklamacijsko postopanje; potem na kontrolo, da dobi vsak volilec pravočasno volilno legitimacijo, in glasovnico, potem na pravilno spolnovanje glasovnic in kontrolo istih do zadnjega hipa; končno na agitacijo na dan volitve same in zlasti na to, da se naši volilci v vsaki občini polnoštevilno volitve udeležijo.

III.

Volitve v mestih in trgih.

Mesta in trgi odpošljejo *tri* državne poslance in sicer poslednjih okrajih:

1. Volilni okraj: mesto Ljubljana.

2. Volilni okraj: gorenjska in notranjska mesta in trgi in sicer: Postojna, Idrija, Vrhnika, Lož, Radoljica, Tržič, Kamnik, Kranj in Škofja Loka; *glavni volilni kraj Postojina.*

3. Volilni okraj dolenska mesta in trgi in sicer: Rudolfovo, Višnja gora, Krško, Kostanjevica, Črnomelj, Metlika, Kočevje in Ribnica; *glavni volilni kraj Rudolfovo.*

Vsak teh okrajev pošlje enega poslanca v državni zbor.

Glede volilne pravice, reklamacijskega in nadaljnega volilnega postopanja velja *mutatis mutandis tisto kakor je opisano glede volitve v kmečkih občinah.* V vsakem teh označenih mest in trgov se bodo razpoložili volilni imeniki, v vsakem teh mest in trgov se bode posebej

volilo, direktno z listki. Končni izid se bode proglasil v *glavnem* volilnem kraju.

Razume se, da je k reklamaciji v *mestni* kuriji opravičen le *mestni* volilec dotičnega *mestnega* okraja.

Na reklamacije je polagati največja važnost, ravno tako tudi na agitacijo za volitve same. Naša stranka bode v vseh mestnih okrajih postavila lastne kandidate, in torej bode v vseh mestih in trgih resna volilna borba.

Za to borbo se pa treba že naprej pripraviti, zlasti sé skrbno udeležbo pri reklamacijskem postopanju.

Za volilno postopanje v *Ljubljani sami* veljajo deloma *nebistveno* drugačne določbe, nego v drugih mestih in trgih. Teh posebnih določb pa tukaj ni treba razlagati, ker bode v Ljubljani vodil volilno borbo *osrednji volilni odbor neposredno*.

Dodatek.

Povdarjali smo že, da se mora v glasovnico natančno vpisati ime in naslov kandidata. Drugega se v glasovnico ne sme nič vpisati. Zlasti postane glasovnica **neveljavna**, če se v njo zapiše kak **pogoj** ali pa **naročilo** izvoljencu. **Neveljavna** je tudi glasovnica, vkateri ni kandidat **jasno** označen. Taki neveljavni glasovi se **sploh ne štejejo**, kakor da bi jih ne bilo. Toraj: V glasovnice vpišite natančno ime, stan in naslov kandidata — **druzega pa prav nič**. Tako se izognete vsaki nevarnosti, da bi se glas proglasil neveljavnim.

Sklep.

Volitve se glasom razpisa deželnega predsedstva z dné 17. septembra l. 1900, št. 4113/pr., vršé po sledečem vsporedu:

I. Splošna kurija: *dné 12. decembra 1900.*

II. Kmetске občine: *dné 18. decembra 1900.*

III. Mesta in trgi: *dné 3. januarja 1901.*

IV. Veleposestvo: *dné 7. januarja 1901.*

Somišljeniki! Spravite zadnjega moža na volišče.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000236459

*0. (F. V.)
25.4.35.*

Izdalo in založilo katoliško-politično društvo v Ljubljani. —
Tisk Katol. tisk.

Trava 34/06